

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โทษริบทรัพย์สินจากกล่าวได้ว่ามีมาตั้งแต่สมัยโบราณดังปรากฏในกฎหมายอาญาหลวงให้ลงโทษเป็นมหันต์ ปถม มัธยม อวะสานโทษ ถ้าเป็นการริบทรัพย์สินก็ให้เป็นการริบราชบาทว์ กวาดเก็บสมบัติของผู้นั้นจนหมดสิ้นเมื่อประดาตัว ทำลายวงศ์ตระกูลให้สูญพันธุ์ กฎหมายลักษณะโจร กฎหมายลักษณะขบถศึก นอกจากนี้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญามีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 มาตรา 29 บัญญัติว่า "คำตัดสินอันใดอันหนึ่งซึ่งถึงที่สุดแล้วและเป็นคำตัดสินมีโทษประหารชีวิต ริบทรัพย์สินหรือจำคุกตลอดชีวิต ต้องเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมนำคำตัดสินนั้นทูลเกล้าถวายพร้อมกัน เมื่อทราบกระแสพระบรมราชโองการให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือให้งดเว้นเสียแต่อย่างใด จึงให้กระทำตามพระบรมราชโองการนั้นทุกประการ"

การลงโทษริบทรัพย์สินในสมัยก่อนสามารถกระทำได้อย่างกว้างขวางและกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจความเป็นอยู่ของผู้ถูกริบทรัพย์สินเป็นอย่างมากถึงกับต้องสิ้นเนื้อประดาตัว นอกจากนั้นยังเป็นสาเหตุล่อใจให้ผู้มีอำนาจในรัฐที่ต้องการเงินทอง ทรัพย์สิน แกล้งใช้อำนาจในทางมิชอบจับกุมบุคคลที่มั่งมีมาทำการพิจารณาลงโทษริบทรัพย์สินของเขาอย่างไม่เป็นธรรมได้โดยง่าย ต่อมากฎหมายเรื่องริบราชบาทว์จึงถูกยกเลิกไป และเปลี่ยนมาเป็นการริบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยปรากฏในครั้งแรกอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 27 ซึ่งบัญญัติให้ริบสิ่งของที่บุคคลได้ใช้หรือมีไว้ โดยเจตนาจะใช้สำหรับกระทำความผิด หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เว้นแต่เป็นของบุคคลอื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด ต่อมาในปี พ.ศ. 2499 ก็ได้มีการนำเอาหลักการดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33-34 จนถึงปัจจุบัน

การลงโทษริบทรัพย์สินในปัจจุบัน ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 (5) โดยให้ริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 32 ว่าให้ริบทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ไม่ว่าจะของผูกระทำความผิดและมี

ผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม แต่ด้วยการที่โทษริบทรัพย์สินตามกฎหมายดังกล่าวมีขอบเขตที่จำกัด มุ่งเอาผิดต่อผู้ค้ายาเสพติดเป็นสำคัญ จึงทำให้การริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งอาชญากรรมในยุคใหม่นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือทางการเงินเป็นหลัก ซึ่งไม่สามารถทำการริบทรัพย์สินที่ได้ทำการโอนไปได้หลายทอด หรือเปลี่ยนแปลงสภาพของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อันเป็นการกำจัดแหล่งเงินทุน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ใช้เป็นเงินสนับสนุนในการลักลอบจำหน่ายยาเสพติดในครั้งต่อไป

ดังนั้นรัฐจึงต้องออกกฎหมายพิเศษขึ้นมาบังคับใช้กับกรณีดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2535 โดยได้ขยายความหมายของคำว่า "ทรัพย์สิน" ที่อาจทำการริบได้ ซึ่งกำหนดให้ทรัพย์สินที่ได้มาจากการแปลงสภาพทรัพย์สิน โดยการนิยามคำว่า "ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการทำความผิด" ไว้ในมาตรา 3 เพื่อให้ครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไม่ว่าจะกี่ครั้งหรือจะด้วยวิธีการใดๆ โดยให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน และทรัพย์สินที่ริบได้นั้นจะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพื่อนำมาใช้ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต่อไป

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยการที่การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการดังกล่าวต้องพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การริบทรัพย์สินจึงกระทำได้เฉพาะเป็นของผู้กระทำความผิด และต้องเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการทำความผิดโดยตรง อีกทั้งยังผูกติดอยู่กับคดีอาญาจึงทำให้ต้องมีผู้ต้องหามาฟ้องจึงจะดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน และนำไปสู่กระบวนการริบทรัพย์สินได้ ประกอบกับหากคดีอาญาหลักพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด ทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นต้องสิ้นสุดลง ทำให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเหล่านั้นจำเป็นต้องคืนให้แก่เจ้าของต่อไป อันเป็นการเสียหายต่อรัฐและกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศชาติเป็นส่วนรวม

ต่อมาได้มีการบัญญัติกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 นำมาบังคับใช้ในกรณีที่มีการริบทรัพย์สินไม่สามารถริบได้ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็น

ความผิดมูลฐานหนึ่งที่จะเริ่มต้นกระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามมาตรา 59 ที่บัญญัติให้ "การดำเนินการทางศาลตามหมวดนี้ ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม" โดยคณะกรรมการตุลาการจะทำการตรวจสอบเพื่อหาข้อเท็จจริงในที่สุดก็จะโยนโยไปพบตัวผู้กระทำความผิด แม้พนักงานอัยการจะสั่งไม่ฟ้องในความผิดฐานฟอกเงินหรือศาลมีคำสั่งให้ยกฟ้องในความผิดดังกล่าวก็ไม่ทำให้การดำเนินการเกี่ยวกับตัวทรัพย์สินตกไป เหมือนกับพระราชบัญญัติมาตรการดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่าควรนำมาตราการริบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ไปใช้ในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้โดยเด็ดขาด อันเป็นการริบทรัพย์สินทางแพ่ง เพื่อเป็นการขยายขอบเขตของการริบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดให้กว้างขวางและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดยวิธานินทร์ฉบับนี้จะได้ทำการศึกษาถึงประเด็นปัญหาเกี่ยวกับมาตรการริบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ดังนี้

1. ปัญหาในกรณีคดีริบทรัพย์สินผูกติดอยู่กับคดีอาญาหลัก ซึ่งหากคดีอาญาหลักพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด ทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นต้องสิ้นสุดลง ตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ มาตรา 32

2. ปัญหาในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล แต่ไม่อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลริบทรัพย์สินในเวลาใดๆ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย แต่ไม่อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลริบทรัพย์สินได้ทันภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นต้องเสียไป โดยไม่สามารถริบทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวต่อไปได้ ตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ มาตรา 27

3. ปัญหาการเลือกใช้กฎหมายกรณีที่สามารถริบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดได้ตามกฎหมายหลายฉบับ เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32, 33 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มาตรา 102 และพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27, 30 จะดำเนินการอย่างไร เพื่อให้การริบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดเกิดประโยชน์สูงสุด

จะเห็นได้ว่าปัญหาทั้งสามกรณีดังกล่าวเป็นปัญหาต่อการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งทำให้การริบทรัพย์สินไม่มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ในอันที่จะนำมาใช้ในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อีกทั้งให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่บุคคลที่สามผู้สุจริตอย่างแท้จริง โดยผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการฉบับดังกล่าวเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ที่มาของการริบทรัพย์สิน วัตถุประสงค์ของการริบทรัพย์สิน และแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
2. ศึกษาเกี่ยวกับมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญา และมาตรการริบทรัพย์สินทางบริหารหรือการริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการพิเศษ
3. ศึกษาการริบทรัพย์สินทางแพ่งและการริบทรัพย์สินทางอาญาในคดียาเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกาตามกฎหมายยาเสพติด The Controlled Substances Act (CSA) และกฎหมายว่าด้วยองค์กรที่ใช้อิทธิพลในทางทุจริตและผิดกฎหมาย Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act (RICO)
4. ศึกษามาตรการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการฉบับดังกล่าว พร้อมทั้งวิธีแก้ไขปัญหาคาริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด

1.3 วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันเป็นการศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น ตำรา หนังสือ บทความทางวิชาการ คำพิพากษาฎีกา ความเห็นของนักกฎหมาย เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานต่างๆ รายงานการสัมมนา รายงานการวิจัย ตั๋วบทกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

1.4 สมมุติฐานของการศึกษา

1. มาตรการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ยังไม่มีประสิทธิภาพและขาดความต่อเนื่องของการดำเนินการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด

2. การที่ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินได้นั้นยังต้องรอผลในคดีหลักให้ถึงที่สุดก่อน ซึ่งจะทำให้คดีริบทรัพย์สินที่ศาลได้ทำการไต่สวนไปก่อนต้องเกิดความล่าช้าอีกทั้งเอกสารต่างๆ เกิดการสูญหายและก่อให้เกิดความเสียหายต่อคดีริบทรัพย์สิน

3. การดำเนินคดีริบทรัพย์สินยังไม่เหมาะสมและทันต่อสภาวะการณ์การกระทำความผิดของผู้ค้ายาเสพติด ซึ่งสามารถนำทรัพย์สินอื่นๆ ที่ได้รับมาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาสนับสนุนการกระทำความผิดของตนอย่างลวยนาวล

1.5 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาถึงการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ในเรื่ององค์การที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินในคดียาเสพติดเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินนั้นและการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่สาม ศึกษาการริบทรัพย์สินทางแพ่งและการริบทรัพย์สินทางอาญาในคดียาเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกาตามกฎหมายยาเสพติด The Controlled Substances Act (CSA) กฎหมายว่าด้วยองค์การที่ใช้อิทธิพลในทางทุจริตและผิดกฎหมาย Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act (RICO) และการให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่สามตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ที่มาของการริบทรัพย์สิน วัตถุประสงค์ของการริบทรัพย์สิน และแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2. ทำให้ทราบถึงหลักการในการริบทรัพย์สินและความแตกต่างระหว่างมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญา และมาตรการริบทรัพย์สินทางบริหารหรือการริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการพิเศษ

3. ทำให้ทราบถึงการริบทรัพย์สินทางแพ่งและการริบทรัพย์สินทางอาญาในคดียาเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกาตามกฎหมายยาเสพติด The Controlled Substances Act (CSA) กฎหมายว่าด้วยองค์กรที่ใช้อิทธิพลในทางทุจริตและผิดกฎหมาย Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act (RICO) ซึ่งจัดได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. ทำให้ทราบถึงมาตรการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ตลอดจนปัญหาและข้อจำกัดในการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการฯดังกล่าว พร้อมทั้งวิธีแก้ไขปัญหากการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด